

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук **Мостенської Тетяни Геннадіївни**
на дисертаційну роботу **Плекан Уляни Михайлівни**
на тему:

«Удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування»
спеціальність: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

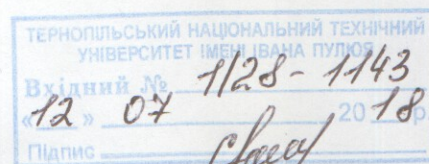
1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасні економічні умови господарювання, що характеризуються швидкістю змін зовнішнього середовища, посиленням інтеграційних процесів, загостренням конкуренції на внутрішньому ринку, високими бар'єрами входу на зовнішні ринки, вимагають від підприємств при визначенні перспективних напрямів розвитку враховувати напрями соціально відповідальної діяльності. Стан соціально відповідальної діяльності виступає ключовим показником, що визначає очікування стейкхолдерів, формує стійкі конкурентні переваги, імідж підприємства та його взаємовідносини із зацікавленими сторонами.

Серед науковців не припиняються дискусії щодо ролі соціально відповідальної діяльності у забезпеченні ефективного функціонування підприємств та забезпечення соціалізації їх діяльності.

Необхідність вдосконалення існуючих механізмів управління соціально відповідальною діяльністю підприємств визначила вибір теми дисертаційної роботи Плекан Уляни Михайлівни «Удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування». Крім того, питання особливостей формування концепції соціальної відповідальності на підприємствах приладобудування залишаються мало дослідженими.

Окреслені проблеми визначають актуальність теми дослідження, її мету, завдання, предмет та об'єкт.

Незважаючи на те, що проблема розвитку концепції соціальної відповідальності досить активно висвітлюється у науковій літературі, вивчення теоретичних підходів до визначення соціально відповідальної діяльності свідчить про те, що у науковій літературі й досі не існує єдиного погляду на соціально відповідальну діяльність, принципи її реалізації, вплив на суспільство, організації, оточуюче середовище, зацікавлені сторони тощо.

Крім того, потребують подальших досліджень теоретичні питання та розробка практичних рекомендацій щодо впровадження механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування. Таким чином дисертаційна робота Плекан Уляни Михайлівни відзначається актуальністю.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні результати досліджень автора достатньою мірою обґрунтовані. В основу дослідження покладено положення теорій менеджменту, соціальної відповідальності, стратегічного управління та ін. Робота побудована на теоретичному надбанні провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників з питань соціальної відповідальності та соціально відповідальної діяльності підприємств. Перелік літературних джерел складає 278 найменувань.

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя у межах науково-дослідних тем: «Розробка теоретичних та методичних положень стратегії активізації конкурентного потенціалу національної економіки» (номер державної реєстрації 0114U001310), де автором описано модель процесу управління соціально відповідальною діяльністю підприємств, а також «Нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів економічних відносин як основа поступального розвитку територіально-господарських систем» (номер державної реєстрації 0118U003481), де автором запропоновано організаційні моделі управління підприємствами приладобудування у частині їх соціально відповідальної

діяльності.

У процесі роботи над дисертацією автором використовувалась низка сучасних наукових методів: системно-структурного аналізу і синтезу, узагальнень та порівнянь, маркетингового аналізу, абстрактно-логічний, економіко-математичний, статистичний, кореляційного аналізу, графічний і табличний методи. В роботі використано сучасні теоретичні підходи в управлінні.

Викладене вище свідчить про обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, одержаних у дисертаційній роботі Плекан У. М.

3. Наукова новизна отриманих результатів

У дисертаційній роботі Плекан У. М. сформульовано та обґрунтовано низку положень, висновків, пропозицій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість. Наукові положення сформульовані автором самостійно й відображають особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки. До положень дисертаційної роботи, які містять наукову новизну, на думку опонента, належать:

1. Розроблена автором концептуальна модель механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування, яка включає системоутворюючі компоненти, критерії якісної оцінки соціальної відповідальності. Для оцінювання ефективності СВД у моделі використовується чотири блоки вимірників: фінансово-економічна відповідальність, відносини з зацікавленими сторонами (у т.ч. кадрова відповідальність), інформаційна відповідальність, екологічна відповідальність. Запропонований підхід дає можливість визначити напрями розвитку соціально відповідальної діяльності підприємств (п.п. 2.2, с. 82).

2. Удосконалений теоретичний підхід до визначення класифікаційних ознак групування зацікавлених сторін соціально відповідальної діяльності підприємств, в основу якого покладено приналежність до певного рівня здійснення такої діяльності (п.п. 1.1, с. 36).

3. Теоретико-методичний підхід до визначення основних організаційних моделей управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування із врахуванням домінуючих характеристик соціально відповідальної поведінки підприємств. До таких моделей автором віднесено: захисна, адаптаційна, стратегічна та соціально спрямована (п.п. 2.3, с. 118).

4. Алгоритм моніторингу даних у процесі планування соціальної поведінки підприємств приладобудування. Запропонований алгоритм забезпечує підвищення ефективності використання інформаційно-методичної підсистеми соціально відповідальної діяльності, зокрема в частині достатності та достовірності інформації щодо протікання процесів в економічній та соціальній сферах (п.п. 3.1, с. 129).

5. Економіко-математична модель формування соціально відповідальної діяльності підприємств приладобудування. Запропонована модель дозволяє визначати оптимальний склад соціальних ініціатив, що забезпечить удосконалення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування (п.п. 3.3, с. 173).

Викладені та обґрунтовані в дисертації нові ідеї, теоретико-методичні положення та практичні рекомендації, отримані дисертантом, свідчать про вирішення актуального наукового завдання – удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування. Таким чином, розроблені автором методичні підходи мають як теоретичну, так і практичну цінність.

4. Достовірність досліджень, повнота відображення висновків та пропозицій в опублікованих здобувачем працях

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, є достовірними. Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій автора забезпечується вивченням та критичним аналізом праць зарубіжних та вітчизняних науковців, великим масивом оброблених статистичних даних, здійсненою апробацією результатів.

Одержані результати знайшли відображення в публікаціях автора. Основні положення дисертації були апробовані на 18 конференціях різного рівня. За результатами дослідження здобувачем опубліковано 29 наукових праць, з яких 5 – статті у фахових виданнях та 5 – статті у наукових періодичних видання іноземних держав та виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз.

5. Практичне значення результатів дослідження

Практична значимість роботи полягає в тому, що рекомендації автора прийняті до впровадження у роботі ПАТ «Барський машинобудівний завод» (довідка № 125/1 від 13.12.17 р.), ТОВ Заводу «Ремпобуттехніка» (довідка № 2208-02 від 22.08.17 р.), ДНВП «Об'єднання Комунар» (довідка № 376/1 від 18.05.17 р.), ТзОВ «Енерго-Спецмаш» (довідка № 19 від 28.04.17 р.), КМП ПВФ «ІКАР» (довідка № 80 від 12.05.17 р.), Тербовлянської міської ради (довідка № 02-26/239 від 14.03.18 р.).

Впровадження одержаних результатів у діяльність підприємств приладобудування сприятиме підвищенню якості управління соціально відповідальною діяльністю.

Окремі положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Соціальна відповідальність» та «Основи наукових досліджень» Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (довідка про впровадження від 17.04.2018 р. № 2/28-918).

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Незважаючи на високий науковий рівень здійснених розробок, дисертаційна робота не позбавлена окремих недоліків, зокрема:

1. Спираючись на оцінку практики управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування, у дисертаційному дослідженні зосереджено увагу на чотирьох блоках соціальної відповідальності: фінансово-економічній відповідальності, відносинах із зацікавленими сторонами, інформаційній відповідальності,

екологічній відповідальності. Проте екологічна складова соціально відповідальної діяльності автором обмежена лише екологічним податком та оновленням основних засобів (рис 3.19 с. 169).

2. При побудові моделі автором введено припущення «Розглянемо фінансову відповідальність підприємств приладобудування при однакових змінах: нехай прибуток збільшиться у кожного підприємства на сто тисяч грн., а сукупні витрати зменшаться на п'ятдесят тисяч грн. Дослідимо вплив однакової зміни вибраних факторів на фінансово-економічну відповідальність даних підприємств приладобудування (рис. 3.16). Введемо коефіцієнт фінансово-економічної відповідальності (частка чистого прибутку одного підприємства в загальній сумі чистого прибутку п'ятьох аналізованих підприємствах), який характеризує фінансову можливість кожного підприємства здійснювати СВД по відношенню до інших підприємств» (с.154-155) не коректне. Діяльність підприємств, що аналізуються, характеризуються різними абсолютними показниками як прибутку, так і витрат. Так, для ТОВ Заводу «Ремпобуттехніка» збільшення прибутку на 100 тис. грн. відповідає необхідності зростання прибутку майже втричі (значення показника 2016 р. – 52 тис. грн), натомість для ТзОВ «Енерго-спецмаш» аналогічне зростання складає лише 11%. Аналогічні проблеми виникають при порівнянні витрат підприємств, що досліджуються.

3. На думку опонента, винесені критерії на рис. 2.3 (с. 80) не можна віднести до якісної оцінки СВД.

4. У 3 розділі автор наголошує, що включення кожної окремої соціальної ініціативи до програми СВД має базуватися на об'єктивній основі та бути практично доцільним, проте дисертант не уточнює, які фактори впливають на ефективність СВД. На наш погляд, робота виграла б, якби автор окреслив власну позицію у даній площині.

5. У підрозділі 3.3 дисертаційної роботи (с. 173-174) наведено економіко-математичну модель дослідження формування соціально відповідальної діяльності підприємств приладобудування. Поряд із цим,

потребує більш розширеного пояснення автора етап визначення оптимальної структури соціальних ініціатив підприємств приладобудування. У дисертаційній роботі, на наш погляд, доцільно було б провести екстраполяцію запропонованої методики дослідження формування соціально відповідальної діяльності підприємств приладобудування на всі промислові підприємства.

6. Автору варто було б більш ґрунтовно довести доцільність введення коефіцієнту фінансово-економічної відповідальності через частку чистого прибутку одного підприємства у загальній сумі чистого прибутку п'ятих аналізованих підприємствах, як такого, що характеризує фінансову можливість кожного підприємства здійснювати СВД по відношенню до інших підприємств (с. 154-155).

7. Відповідно до ч. 1 ст. 145 ГК України майновий стан суб'єкта господарювання визначається сукупністю належних йому майнових прав та майнових зобов'язань, що відображається у бухгалтерському обліку його господарської діяльності відповідно до вимог закону. Тому не зрозуміло чому автор майновий стан ототожнює з показниками зносу основних засобів, фондоозброєності та фондомісткості (с. 85-87).

8. При здійсненні оцінки ступеня СВД підприємств приладобудування за період 2012-2016 рр. (результати висвітлені у табл. 2.11), автору доцільно було б розкрити, як визначались значення показників за блоками-вимірниками (с. 104-105).

9. Автором представлений цікавий підхід до визначення напрямів реалізації соціально-відповідальних заходів підприємств приладобудування у розрізі елементів маркетинг-мікс, проте в елементі товар автору більше уваги слід було приділити якісним параметрам продукції, що випускається. Натомість автор обмежилась показником зниження рівня бракованої продукції, що, на думку опонента, є недостатнім. Крім того, при визначенні істотних питань соціально-відповідального маркетингу в елементі товар

автором наводиться якість та надійність передачі товару, що скоріше відноситься до розподілу продукції (табл. 3.7, с. 164-165).

7. Відповідність роботи вимогам МОН України та загальний висновок. За змістом та оформленням дисертація Бокій О.В. відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема:

1. Відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

2. П.11. Порядку – дисертація є науковою працею, виконаною особисто її автором у вигляді спеціально підготовленого рукопису, містить висунуті для прилюдного захисту науково-обґрунтовані теоретичні і практичні результати, характеризується єдністю та логічністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача в економічну науку. Містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування. Основні наукові результати дисертації відображають особистий внесок автора в їх дослідженні та опубліковані у наукових працях відповідно до вимог МОН України.

3. Робота відповідає основним вимогам до дисертації та автореферату дисертації.

4. Автореферат за своїм змістом ідентично відображає основні положення, висновки і пропозиції дисертанта.

Дисертаційна робота Плекан У.М. на тему: «Удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування» є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням. Отримані результати, висновки й пропозиції являються вирішенням важливого наукового завдання, що має суттєве значення для економічної науки.

Одержані результати відповідають вимогам до дисертацій на здобуття

наукового ступеня кандидата наук. Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). У дисертаційній роботі містяться раніше не захищені наукові положення.

Зазначене дозволяє зробити висновок про те, що здобувач Плекан Уляна Михайлівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Кандидат економічних наук, доцент
кафедри виробничого та інвестиційного
менеджменту Національного
університету біоресурсів і
природокористування України

Т. Г. Мостенська

*Лірикс Мостенської Т. Г. засвідує
Чесний секретар П. України
Олександрівна Шевченко, о.д.*